

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНА ПІДТРИМКА ПІДПРИЄМНИЦТВА
ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF ENTERPRISES

УДК: 657.47:658.14

doi: <https://doi.org/10.15330/apred.1.21.386-396>

Пилипів Н.І.¹, Рудий М.В.²

**СИСТЕМОУТВОРЮЮЧА РОЛЬ РАЦІОНАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

¹Карпатський (Прикарпатський) національний університет
імені Василя Стефаника,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра підприємництва, торгівлі та прикладної
економіки,
вул. Шевченка, 52, м. Івано-Франківськ,
79008, Україна,
тел.: +380673444155
e-mail: nadiya.pylypiv@pnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9458-0218>

² Карпатський (Прикарпатський) національний
університет імені Василя Стефаника,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра обліку і оподаткування,
вул. Шевченка, 52, м. Івано-Франківськ,
79008, Україна,
тел.: +380988235786
e-mail: mikolarudij@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-0982-9130>

Анотація. У статті досліджується системоутворююча роль раціональної організації управлінського обліку у забезпеченні сталого економічного розвитку будівельних підприємств. Розкрито важливість створення якісної інформаційної бази, яка дає змогу ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення в умовах динамічного зовнішнього середовища. Метою статті є дослідження ролі раціональної організації управлінського обліку як ключового інструмента формування ефективної системи управління підприємством, орієнтованої на забезпечення сталого розвитку в будівельній галузі. Методологічну основу дослідження становлять системний підхід, методи структурно-логічного аналізу, порівняльного та статистичного аналізу, а також когнітивного моделювання. На основі офіційної статистики про обсяги виконаних будівельних робіт за 2018–2023 роки проаналізовано тенденції розвитку галузі, ідентифіковано періоди спаду та зростання, а також вплив зовнішніх чинників на динаміку цих змін. Запропоновано застосування когнітивної карти як інструмента візуалізації взаємозв'язків між управлінськими діями, обліковою інформацією та результатами діяльності підприємства. У статті доведено, що якісно організований управлінський облік забезпечує прозорість фінансових і виробничих процесів, сприяє зниженню ризиків, оптимізації витрат і ефективному використанню ресурсів. Наукова новизна полягає в концептуалізації управлінського обліку як системоутворюючого чинника для досягнення стабільного розвитку будівельних підприємств в умовах сучасної економіки. Практична значущість результатів полягає у можливості застосування запропонованого підходу в реальних управлінських практиках будівельних компаній для підвищення їхньої адаптивності та конкурентоспроможності. Висновки підтверджують, що раціональна організація управлінського обліку в поєднанні з інструментами когнітивного моделювання дає змогу

формувати гнучкі управлінські системи, здатні оперативно реагувати на зміни, впроваджувати інновації та забезпечувати довгостроковий розвиток будівельного бізнесу.

Ключові слова: організація управлінського обліку, забезпечення, сталий економічний розвиток, будівельні підприємства.

Pylypiv N.I.¹, Rudyi M.V.²

**THE SYSTEM-FORMING ROLE OF RATIONAL ORGANIZATION OF
MANAGERIAL ACCOUNTING IN ENSURING SUSTAINABLE
DEVELOPMENT OF CONSTRUCTION ENTERPRISES**

¹ Vasyl Stefanyk Carpathian (Precarpathian) National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Entrepreneurship, Trade and Applied Economics,
Shevchenko St., 52, Ivano-Frankivsk,
79008, Ukraine,
tel.: +380673444155
e-mail: nadiya.pylypiv@pnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9458-0218>

² Vasyl Stefanyk Carpathian (Precarpathian) National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Accounting and Taxation,
Shevchenko St., 52, Ivano-Frankivsk,
79008, Ukraine,
tel.: +380988235786
e-mail: mikolarudij@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-0982-9130>

Abstract. The article explores the system-forming role of the rational organization of managerial accounting in ensuring the sustainable economic development of construction enterprises. It emphasizes the importance of establishing a high-quality information base that enables the adoption of well-grounded managerial decisions in a dynamic external environment. The purpose of the study is to investigate the role of rational managerial accounting organization as a key tool in forming an effective enterprise management system aimed at achieving sustainable development in the construction sector. The methodological basis of the research includes a systems approach, methods of structural-logical, comparative, and statistical analysis, as well as cognitive modeling. Based on official statistics on the volume of construction works carried out from 2018 to 2023, the article analyzes development trends in the industry, identifies periods of decline and growth, and examines the influence of external factors on the dynamics of these changes. The application of a cognitive map is proposed as a tool for visualizing the interconnections between managerial actions, accounting information, and enterprise performance. The article proves that a well-organized managerial accounting system ensures transparency in financial and production processes, contributes to risk mitigation, cost optimization, and efficient resource utilization. The scientific novelty lies in the conceptualization of managerial accounting as a system-forming factor in achieving the stable development of construction enterprises under modern economic conditions. The practical significance of the findings lies in the possibility of applying the proposed approach in real-world management practices of construction companies to enhance their adaptability and competitiveness. The conclusions confirm that rational organization of managerial accounting, combined with cognitive modeling tools, makes it possible to develop flexible management systems capable of promptly responding to changes, implementing innovations, and ensuring the long-term growth of the construction business.

Keywords: management accounting, organization, security, sustainable economic development, building enterprises.

Вступ. У сучасних динамічних умовах зовнішнього середовища будівельна галузь відіграє ключову роль у забезпеченні стійкого економічного зростання країни. Розвиток будівництва є мультиплікатором для суміжних галузей — від промисловості до логістики та малого бізнесу, сприяючи розширенню внутрішнього ринку, зростанню зайнятості й інноваційної активності.

Однак разом із загострення соціально-економічної нестабільності, воєнних викликів, енергетичної кризи та зниження інвестиційної активності, спостерігається зменшення зацікавленості будівельних підприємств у впровадженні інноваційних рішень. Це створює загрозу уповільнення виробничої діяльності та зниження їх конкурентоспроможності, що, у свою чергу, впливає на національну економічну безпеку країни.

У таких умовах першочергового значення набуває формування дієвої системи управління будівельними підприємствами. Вирішальну роль у цьому процесі відіграє побудова управлінського обліку, який є джерелом повної, достовірної та релевантної інформації для прийняття стратегічних і тактичних управлінських рішень. Ефективна організація управлінського обліку дає змогу своєчасно виявляти ризики, оцінювати ефективність ресурсного забезпечення, впроваджувати принципи ресурсозбереження та адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Особливо важливим є забезпечення зв'язку побудови управлінського обліку з концепцією сталого економічного розвитку, яка передбачає баланс економічних, екологічних та соціальних чинників.

У цьому контексті організація управлінського обліку має бути орієнтована на прогнозування, стратегічне планування та оцінку впливу господарської діяльності на довкілля і суспільство, що відповідає сучасним вимогам сталого розвитку. Це дозволяє сформувати інструментарій, здатний підтримувати адаптивність і стабільність будівельних підприємств навіть у кризових умовах, водночас сприяючи економічному зростанню, соціальній відповідальності й екологічній безпеці.

Постановка завдання (формулювання мети, методів дослідження). Важлива інформація про те, як організувати управлінський облік, зокрема в контексті сталого розвитку підприємств, відображена в наукових працях таких зарубіжних вчених: Horngren, C. T., Sundem, G. L., & Stratton, W. O. [1], який розкрив основи управлінського обліку, включаючи методи організації та застосування облікової інформації для прийняття управлінських рішень; Anthony, R. N., & Govindarajan, V. [2], який розглядав основи управлінського обліку і контрольних систем в контексті ефективного управління бізнесом, торкаючись аспектів контролю для сталого розвитку підприємств; Kaplan, R. S., & Norton, D. P. ([3], який описує методику збалансованої системи показників, що є важливою частиною управлінського обліку для моніторингу стратегії підприємства, включаючи аспекти сталого розвитку; Schaltegger, S., & Wagner, M. [4], які досліджують, як підприємства можуть інтегрувати стратегії сталого розвитку в управлінський облік, використовуючи інструменти для вимірювання економічних, соціальних та екологічних результатів; Vjørnenak, T. [5], який висвітлює впровадження інновацій в управлінський облік в різних країнах, зокрема, використання збалансованої системи показників для покращення стратегічного управління; Bennett, M., & James, P. [6], які розглядають як організації можуть інтегрувати екологічні та соціальні аспекти в управлінський облік для забезпечення сталого розвитку.

Велика увага приділена також вітчизняними дослідниками також організаційним аспектам управлінського обліку, які є ключовими для забезпечення ефективного

використання ресурсів та підтримки сталого розвитку підприємств. Зокрема, вагомий внесок у цей напрям зробили вітчизняні науковці: як зазначають Бутинець Ф.Ф., Лайчук С.М., Олійник О.В., Шигун М.М. [7, с. 54], організація обліку – це науково обґрунтована сукупність умов, які дозволяють раціонально збирати, обробляти та зберігати бухгалтерську інформацію. Такий підхід є важливим для оперативного контролю використання ресурсів, що є критичним у контексті сталого розвитку, адже він дозволяє своєчасно реагувати на екологічні ризики та оптимізувати витрати.

Також Івахненко С.В. [8, с. 225] підкреслює, що організація обліку включає не лише сукупність дій, але й специфічну структуру, яка є результатом діяльності людей. Це формує основу для збору та аналізу інформації про соціальні, економічні та екологічні аспекти підприємства, що особливо важливо для сталого розвитку.

На важливості отримання достовірної та своєчасної інформації для впровадження стратегій сталого розвитку, особливо у контексті контролю за раціональним використанням ресурсів, що безпосередньо впливає на екологічну ефективність, наголошують Кужельний М.В. та Левицька С.О. [9, с. 15]. Роль управлінського обліку для досягнення сталого розвитку підкреслюють також Пушкар М.С. та М.Р. [10, с.106]. Вони акцентують на важливості управлінського обліку для оптимізації управлінських процесів і конкурентоспроможності підприємства. При цьому вони стверджують, що в умовах погіршення стану української економіки, великі промислові підприємства, як основні суб'єкти сучасної інноваційної економіки, мають оптимізувати систему управління з метою забезпечення їх стабільного розвитку. Одним з важливих елементів системи управління такими підприємствами виступає управлінський облік. Запорукою його ефективного функціонування виступає вірно налагоджена організація такого обліку. Слід відмітити, що інший вітчизняний дослідник Суков Г.С. [11], запропонував використовувати стандарти Інституту управлінського обліку для розробки регламентів, що підвищує ефективність підприємств і дозволяє їм швидко адаптуватися до змін у світі та досягати сталого розвитку.

Роль організації управлінського обліку у досягненні цілей сталого розвитку надзвичайно важлива, особливо в умовах післявоєнного відновлення, коли необхідно ефективно управляти ресурсами, забезпечувати прозорість діяльності підприємств та формувати екологічну, соціальну й економічну відповідальність.

Попри вагомий внесок науковців у розвиток економічної думки щодо організації управлінського обліку, це питання потребує подальших досліджень із урахуванням сучасних умов господарювання для забезпечення сталого розвитку підприємств будівельної галузі. Особливої уваги заслуговує аналіз саме організаційних аспектів, що визначають системоутворюючу роль раціональної організації управлінського обліку в побудові ефективної моделі управління підприємством. Це зумовлено необхідністю адаптації облікової інформації до зовнішніх викликів та зростаючих потреб менеджменту в якісному інформаційному забезпеченні.

Метою статті є дослідження ролі раціональної організації управлінського обліку як ключового інструмента формування інформаційної бази управління, що сприяє сталому економічному розвитку підприємств будівельної галузі. Основний акцент зроблено на застосуванні системного підходу до формування ефективної моделі управління підприємством, які відповідають викликам сьогодення через використання когнітивної карти.

Результати. Сталий розвиток розглядається як глобальна концепція, що забезпечує гармонійний баланс між задоволенням потреб сучасного покоління та збереженням ресурсів для майбутніх. Первинно цей термін застосовувався у природокористуванні для опису систем використання ресурсів, що гарантують їхнє відтворення. Сучасне розуміння сформувалося під впливом теорії «меж зростання»

(Медоуз, Форрестер, 1970-і), яка попереджала про глобальну катастрофу через неконтрольоване зростання населення та індустріалізації. Доповідь Брундтланда (1987) закріпила поняття сталого розвитку, інтегруючи економічні, соціальні та екологічні складові [13, с. 33], що мають здійснюватися на різних рівнях управління [14, с. 208].

У цьому контексті раціональна організація управлінського обліку відіграє ключову роль у забезпеченні сталого економічного розвитку будівельних підприємств через створення якісної інформаційної бази, що дозволяє оптимізувати використання ресурсів, контролювати витрати та враховувати екологічні й соціальні аспекти діяльності. Саме завдяки цьому підприємства можуть своєчасно адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, приймати обґрунтовані управлінські рішення та бути конкурентоспроможними.

Отже, раціональна організація управлінського обліку в будівельних підприємствах є не лише інструментом оптимізації внутрішніх процесів, а й вирішення їх економічних, соціальних і екологічних проблем. Це створює основу для стабільного економічного зростання та дозволяє підприємствам швидко реагувати на сучасні виклики, сприяючи досягненню сталого розвитку галузі.

Оскільки сталий розвиток є багатогранною системною категорією, його забезпечення в діяльності будівельних підприємств потребує поглибленої оцінки їх функціонування. Такий підхід створює основу для вдосконалення управлінських рішень і впровадження сучасних підходів до побудови ефективного управлінського обліку, що є необхідним для досягнення сталого економічного розвитку будівельних підприємств. З огляду на це, вважаємо за необхідне оцінити діяльність будівельних підприємств на основі статистичних даних про обсяг виконаних будівельних робіт за видами будівельної продукції за 2018–2023 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Обсяг виконаних будівельних робіт за видами будівельної продукції за 2018–2023 рр., млн. грн.

Table 1

Volume of Completed Construction Works by Types of Construction Products for 2018–2023, million UAH

Показник	2018 р.	2019 р.	2020р.	2021 р.	2022 р.	2023р.
1	2	3	4	5	6	7
Будівлі	66791,6	83589,3	80625,6	102894,3	50172,5	65511,55
у тому числі: житлові	29344,8	33208,8	29083,6	39147,9	20072,2	22906,6
нежитлові	37446,8	50380,5	51542,0	63746,4	30100,3	42604,9
Інженерні споруди	74421,5	98108,6	121455,2	155179,3	64771,3	100307,6
Будівництво, всього	141213,1	18167,9	202080,8	258073,6	149943,8	165818,2

Джерело: складено на основі [15].

Аналітичний огляд проведено без урахування даних по тимчасово окупованій території АР Крим, м. Севастополь та частині зони проведення антитерористичної операції.

Будівельна галузь України упродовж 2018–2023 років пройшла три етапи швидкого зростання, глибокого падіння та початку поступового відновлення. Аналіз динаміки виконаних будівельних робіт дозволяє простежити особливості трансформації цього стратегічного сектора економіки в умовах як мирного розвитку, так і воєнних викликів.

У 2018 році загальний обсяг виконаних будівельних робіт в Україні становив 141,2 млрд грн. Протягом наступних трьох років галузь демонструвала стабільне зростання, досягнувши рекордного значення у 2021 році — 258,1 млрд грн.

Втім, 2022 рік став переломним: через повномасштабне вторгнення Росії, загострення безпекової ситуації та падіння інвестиційної активності, обсяг будівельної продукції скоротився на 41,9% — до 149,9 млрд грн. У 2023 році ринок частково відновився, демонструючи зростання на 10,6%, що дало змогу досягти рівня 165,8 млрд грн.

У сфері будівництва житлових і нежитлових будівель також спостерігалися характерні зміни. Так, зокрема, період 2018–2021 років відзначалося поступове нарощування обсягів будівництва будівель. Найбільше значення було досягнуто у 2021 році — 102,9 млрд грн. Проте у 2022 році, обсяг робіт у цьому сегменті впав на 51,2%, що стало свідченням глибокої кризи. У 2023 році розпочалося часткове відновлення — зростання на 30,6%, хоча до довоєнного рівня було ще далеко.

У житловому будівництві найвищий рівень було зафіксовано у 2021 році — 39,1 млрд грн. У 2022 році сегмент зазнав значного скорочення — на 48,7%. Такий спад можна пов'язати з низьким попитом, ризиками для населення та інвесторів, а також переміщенням населення через війну. У 2023 році відбулося помірне зростання — на 14,2%, проте активність у цій сфері залишилась недостатньою.

Сегмент нежитлового будівництва до 2021 року демонстрував поступове, але стабільне зростання. У 2022 році відбулося падіння на 52,8%. Однак уже у 2023 році обсяги зросли на 41,6%, що свідчить про зростання інтересу до модернізації комерційної нерухомості — зокрема, складів, офісних центрів, торговельних об'єктів тощо.

Щодо сегменту інженерних споруд, то у 2021 році цей сегмент досяг найвищого обсягу робіт — 155,2 млрд грн. Проте вже у 2022 році він зазнав найбільшого падіння серед усіх підсегментів — на 58,2%. Незважаючи на це, у 2023 році зафіксовано його дуже швидке відновлення — на рівні 54,9%. Це вказує на активізацію інфраструктурних проєктів, як за державної підтримки, так і за участі приватного капіталу. Реконструкція мостів, доріг, а також стратегічних об'єктів інфраструктури стала одним з пріоритетів післявоєнного відновлення.

Враховуючи вищенаведене можна зробити висновок, що будівельна галузь України залишається індикатором загального економічного стану країни. Попри серйозні виклики 2022 року, ринок демонструє ознаки відновлення — особливо в інфраструктурному будівництві та нежитловому секторі. Житлове будівництво залишається слабким і відновлюється повільніше, потребуючи як підтримки держави, так і стабілізації попиту. У перспективі можлива відбудова зруйнованих територій, зростання інвестицій та модернізація національної інфраструктури.

На основі статистичних даних здійснено також аналіз динаміки обсягу виконаних будівельних робіт за видами будівельної продукції за 2018–2015 рр., який наведено у табл. 2.

Проведений аналіз динаміки обсягів виконаних будівельних робіт за 2018–2023 дає можливість зробити наступні висновки. Так, у 2023 році загальний обсяг будівництва склав 165 818,2 тис. грн, що на 17,42% більше, ніж у 2018 році. Проте найбільш критичний період спостерігався у 2021 році, коли показники були на 35,74% нижчими, ніж у 2023. Така ситуація спричинена впливом зовнішніх чинників та обставин (зокрема, економічної невизначеності, пандемії COVID-19 та військових дій), які негативно вплинули на активність у будівельному секторі, а потім поступове відновлення в 2022–2023 роках. Хоч загальний обсяг будівництва у 2023 році перевищує показники 2018 року, проте аналіз за окремими сегментами свідчить про

неоднорідний вплив їх на галузь.

Так, зокрема, сектор будівель (житлове і нежитлове будівництво) демонструє незначне зниження в порівнянні з 2018 роком (на 1,92%), але значне падіння порівняно з 2019–2021 роками (до 36,32% у 2021 році). Натомість у 2022 році спостерігається позитивний приріст (30,58%), що може свідчити про відновлення ринку будівельної продукції після тимчасових негативних впливів.

Таблиця 2

Аналіз динаміки обсягу виконаних будівельних робіт за видами будівельної продукції за 2018-2023 рр.

Table 2

Analysis of the Dynamics of the Volume of Completed Construction Works by Types of Construction Products for 2018–2023

Показ- ник	Абсолютне відхилення 2015 р. від (млн. грн.)					Темп приросту 2015 р. до (%)				
	2018 р.	2019 р.	2020р.	2021 р.	2022 р.	2018р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Будівлі	-1280,05	-18077,7	-15 114,05	-37382,7	+15339,0 5	-1,920	-21,63	-18,74	-36,32	30,58
у тому числі: житлові	-6 438,2	-10302,2	-6177	-16241,3	-2834,4	-21,94	-31,05	-21,23	-41,51	-14,11
нежитлові	+5158,10	-7775,6	-8937,1	-21141,5	+12504,6	+13,78	+15,43	-17,34	-33,16	+41,53
Інженерні споруди	+25886,1	+2199,0	-21147,6	-54871,7	+35536,3	+34,78	+2,24	-17,41	-35,36	+54,87
Будівницт- во, всього	+24605,1	-15349,7	-36262,6	-92255,4	+15874,4	+17,42	-8,48	-17,95	-35,74	+10,59

Джерело: складено на основі [15].

Якщо проаналізувати сектор житлового будівництва, то він показав поступове зниження динаміки від 21,94% у порівнянні з 2018 роком до негативної динаміки (41,51% у 2021 році) у зв'язку із пандемією. Лише в 2022 році фіксується невелике зростання (на 14,11%), що може вказувати на недостатню стимуляцію цього сегмента або зниження попиту через зміни в інвестиційній політиці, спричинені воєнними діями.

Динаміка нежитлового сектора є більш різноманітною: порівняно з 2018 роком – позитивний приріст (на 13,78%), проте в період 2019–2021 років спостерігається зниження (до 33,16% у 2021 році). Значне зростання у 2022 році (на 41,53%) вказує на відновлення активності в цьому сегменті, що може бути пов'язано з модернізацією комерційної нерухомості та змінами у структурі ринку.

Обставинами, які вплинули на інвестиційну активність є також коливання приватних та державних інвестицій, що позначилися на сегментах житлового та нежитлового будівництва.

Аналіз сектору інженерних споруд характеризується значним потенціалом відновлення: порівняно з 2018 роком приріст становить 34,78%. Незначне зростання між 2018 та 2019 роками (на 2,24%) було наступно компенсовано значним спадом у 2020–2021 роках (до 35,36% у 2021 році), після чого у 2022 році відбулося різке зростання (на 54,87%). Це свідчить про збільшення інвестицій у інфраструктурні проекти, насамперед за участі держави, а також про збільшення інвестицій у стратегічно важливі об'єкти — транспорт, енергетику, комунікації. Такі інвестиції є критично важливими для довгострокового економічного зростання країни.

Враховуючи вищенаведене можна зробити висновок, що хоча загальний обсяг будівництва у 2023 році перевищує показники 2018 року, аналіз за окремими

сегментами свідчить про неоднорідний вплив зовнішніх факторів на будівельну галузь. Значне падіння в 2021 році вказує на тимчасовий негативний вплив кризових умов, а позитивна динаміка 2022–2023 років свідчить про поступове відновлення активності. Особливо перспективним залишається сектор інженерних споруд, що відновлюється за рахунок зростання інвестицій у інфраструктурні проекти. Для подальшого стійкого розвитку галузі вважаємо за доцільне зосередити зусилля на модернізації інфраструктури, стимулюванні житлового будівництва та удосконаленні законодавчої бази, що не лише дозволить відновити попередні рівні активності, але й забезпечить довгострокове економічне зростання в умовах постійних зовнішніх викликів.

Проведений аналіз дозволяє оцінити реальний стан виконання будівельних робіт використані, який є надвичайно важливим для забезпечення сталого економічного розвитку будівельних підприємств, оскільки їхня діяльність зумовлює вплив на діяльність інших підприємств та якість умов життя населення країни.

Аналіз динаміки виконання будівельних робіт у період 2018–2023 років є важливим аспектом дослідження сталого економічного розвитку будівельних підприємств. Одним із ключових показників такого аналізу є питома вага будівель і інженерних споруд у загальному обсязі будівництва для оцінки тенденції розвитку галузі та визначення ключових факторів, що впливають на зміну пропорцій між різними видами будівельних робіт.

Упродовж досліджуваного періоду спостерігається домінування інженерних споруд над будівлями у загальній структурі будівельних робіт. За розрахованими питомими вагами на основі табл.1, частка будівель у загальному обсязі будівництва коливалася від 47,3% у 2018 році до 39,5% у 2023 році, тоді як частка інженерних споруд відповідно зросла з 52,7% у 2018 році до 60,5% у 2023 році. Це свідчить про пріоритетність капіталовкладень у розвиток інфраструктурних довгострокових проектів, що, у свою чергу, може бути пов'язано з державними програмами, модернізацією транспортної. Аналіз питомої ваги будівельних робіт за видами продукції у 2018–2023 роках свідчить про важливість раціональної організації управлінського обліку, адаптованої до умов сучасного динамічного бізнес-середовища. Такий підхід створює передумови для активізації інвестиційних процесів у різних сегментах будівельної галузі та забезпечує її збалансований розвиток.

Раціональна організація управлінського обліку, що ґрунтується на принципах системності, релевантності, прозорості та адаптивності, забезпечує не лише ефективну обробку та трансформацію даних, а й формування інформаційного середовища, необхідного для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Саме в системоутворюючій ролі раціональної організації управлінського обліку проявляється її здатність забезпечувати високий ступінь інтеграції облікової інформації в процес управління витратами та оцінки ефективності використання ресурсів. Такий підхід дозволяє не лише оптимізувати інвестиційні рішення, але й підвищити точність прогнозування витрат і сприяє зростанню конкурентоспроможності будівельних підприємств.

Для дослідження впливу організаційної моделі управлінського обліку на ключові параметри сталого розвитку було побудовано когнітивну карту [16, с.153], яка відображає структурно-логічні зв'язки між основними управлінськими елементами і наведена на рис.3.

Когнітивна модель дає змогу формалізувати причинно-наслідкові залежності між управлінськими діями та очікуваними результатами функціонування підприємства. Орієнтовані дуги графічної репрезентації позначають характер впливу: позитивний («+») — у разі прямої залежності, та негативний («-») — у разі зворотного зв'язку [17].

Оскільки когнітивна карта виступає ефективним інструментом візуалізації та аналізу складних причинно-наслідкових зв'язків між елементами системи управління підприємством, її використання дає змогу сформувати цілісне уявлення про взаємодію чинників, що впливають на організацію управлінського обліку та обґрунтувати управлінські рішення з урахуванням стратегічних цілей сталого розвитку. Побудова когнітивної карти сприяє ідентифікації ключових інформаційних потоків, оптимізації облікових процесів і підвищенню адаптивності системи управління до зовнішніх викликів.

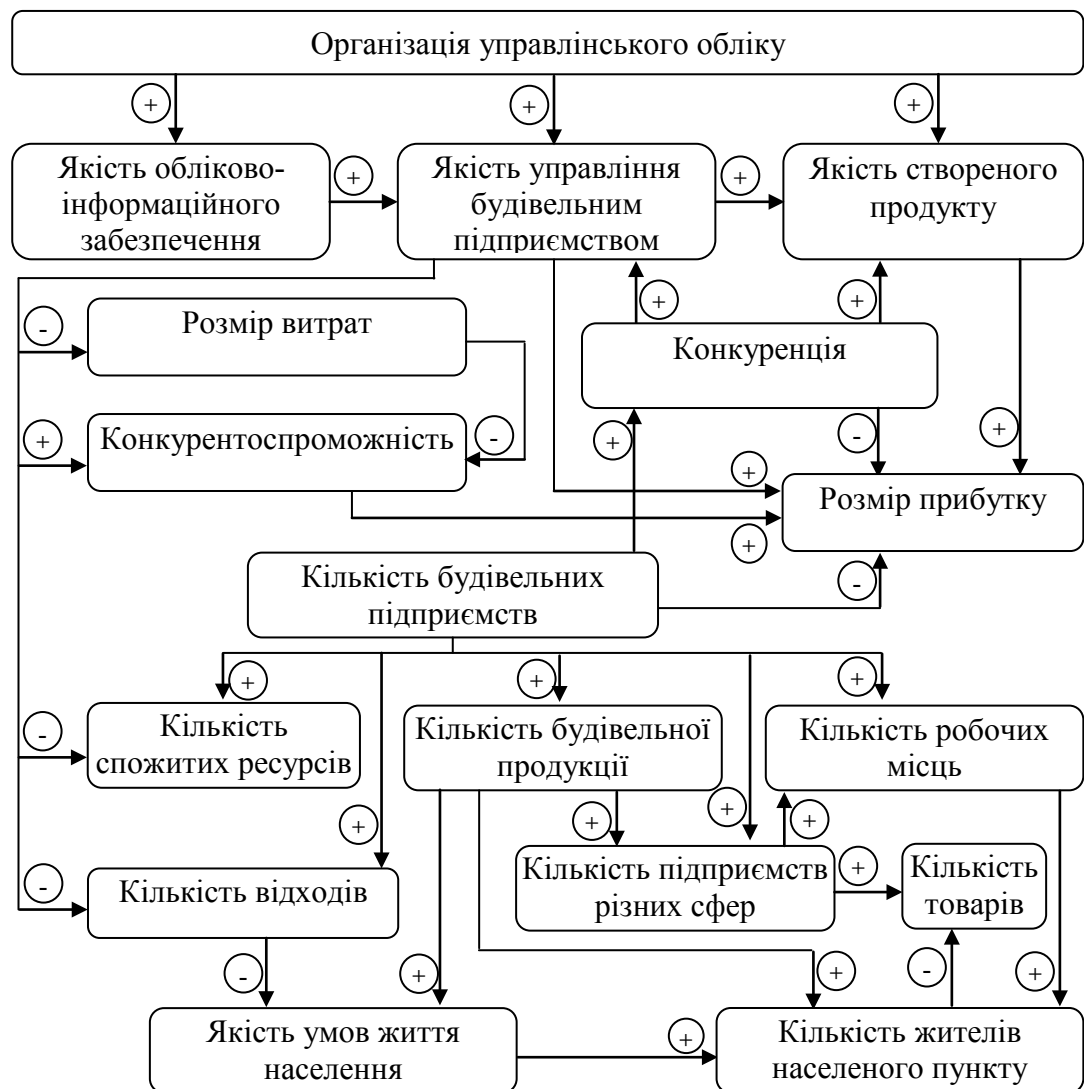

Рис. 3. Когнітивна карта впливу раціональної організації управлінського обліку будівельних підприємств на забезпечення сталого економічного розвитку

Fig. 3. Cognitive Map of the Impact of Rational Organization of Managerial Accounting in Construction Enterprises on Ensuring Sustainable Economic Development

Джерело: [16, с.153]

Результати когнітивного моделювання свідчать, що саме раціональна організація управлінського обліку чинить прямий вплив на якість інформаційного забезпечення управління. Це, своєю чергою, забезпечує підвищення ефективності діяльності підприємства, зниження витрат, раціональне використання ресурсів та зміцнення ринкових позицій. Також допомагає інтегрувати екологічні, соціальні та економічні

аспекти в єдину систему, що забезпечує стабільність і довготривалу стійкість підприємства в умовах змінного середовища. Існує взаємозв'язок між досягненням Цілей сталого розвитку та якісно організованим управлінським обліком на підприємстві [18].

Отже, раціональна організація управлінського обліку відіграє ключову системоутворюючу роль у створенні ефективної моделі управління будівельними підприємствами, забезпечуючи узгодженість облікових функцій із завданнями сталого розвитку та зміцненням їх конкурентних переваг у динамічному економічному середовищі.

Така система управління суттєво впливає на зниження витрат, раціональне використання ресурсів і мінімізацію відходів, що підтверджується негативними зв'язками в моделі. Водночас, існує прямий позитивний зв'язок між системою управління підприємством та його конкурентоспроможністю, оскільки ефективне управління є основою для довгострокового розвитку і закріплення позицій підприємства на ринку.

Логіка застосування когнітивної карти для аналізу впливу раціональної організації управлінського обліку на сталий розвиток будівельних підприємств вимагає ретельного вивчення взаємозв'язків між ключовими елементами системи управління. Ці зв'язки можуть як сприяти синергії, так і породжувати суперечності, що безпосередньо впливають на ефективність управлінських рішень. Зокрема, зростання витрат може призвести до зниження конкурентоспроможності підприємства, тоді як зменшення витрат підвищує конкурентні позиції, за умови збереження якості продукції. Водночас, високий рівень конкуренції може знижувати прибутковість через ціновий тиск, але стимулює вдосконалення процесів та впровадження інновацій, що в свою чергу підвищує ефективність управлінських рішень.

У цьому контексті когнітивна карта взаємозв'язків усіх елементів системи слугує важливим аналітичним інструментом, що дозволяє прогнозувати наслідки управлінських рішень, моделювати сценарії розвитку й адаптуватися до динамічних змін зовнішнього середовища.

1. Horngren, C. T., Sundem, G. L., Stratton, W. O. *Introduction to Management Accounting*. 13th ed. Pearson Education, 2002.
2. Anthony, R. N., & Govindarajan, V. *Management Control Systems*, 12th ed.). McGraw-Hill. 2007.
3. Kaplan, R. S., Norton, D. P. *The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action*. Harvard Business Press, 1996.
4. Schaltegger, S., Wagner, M. *Managing the Business Case for Sustainability: The Integration of Social, Environmental and Economic Performance*. Routledge, 2006.
5. Bjørnenak, T. The Adoption and Diffusion of Management Accounting Innovations: The Case of the Balanced Scorecard in Norway. *Accounting, Organizations and Society*. 1997. №22(3). P.207-226.
6. Bennett M., James P. *Sustainable Measures: Evaluation and Reporting of Environmental and Social Performance*. Greenleaf Publishing, 1999.
7. Бутинець Ф.Ф., Лайчук С.М., Олійник О.В., Шигун М.М. *Організація бухгалтерського обліку : підручник*. Житомир. Рута, 527 с.
8. Івахненко С. В. *Організація бухгалтерського обліку в умовах застосування комп'ютерної техніки (на прикладі підприємств Житомирської області) [Текст] : Дис. ... канд. екон. наук : 08.06.04 ; Житомир. інж.-технол. ін-т. Ж., 1998. 225 с.*
9. Кужельний М.В. *Організація обліку : підруч. К.: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.*
10. Пушкар М.С., Пушкар М.Р. *Управлінський облік – складова загальної облікової системи інформації. Вісник економіки*. 2024. випуск №1. С.94–110.
11. Суков Г.С. *Організація управлінського обліку на великих промислових підприємствах: первинні позиції. Фінанси, облік і аудит : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; [редкол.: А. М. Мороз (голов. ред.) та ін.]. Київ : КНЕУ, 2014. Вип. 2. С. 251-265.*

12. Єршова, Н. Ю. Організаційне забезпечення функціонування управлінського обліку на підприємствах. *Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка*. 2017. Вип. 1(49). Том 1. С. 338–346.
13. Грицина Л. А. Сталий розвиток України через призму міжнародних індексів. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2012. № 3. Т. 3. С. 32–36.
14. Вергун А.М., Тарасенко І. О. Концепція сталого розвитку в умовах глобалізації. *Вісник КНУТД*. 2014. №2. С. 207–218.
15. Обсяг виконаних будівельних робіт за видами будівельної продукції (2010–2023). Статистична інформація. Будівництво. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/bud/ovb/ovb_u/ovbp_vyd_u.htm (дата звернення: 01.04.2025)
16. Н. І. Пилипів, В. М. Мотиль Організація управлінського обліку у формуванні інформаційної бази забезпечення розвитку будівельних підприємств. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2017. Вип. 13(1). С. 146–156.
17. Вовк Р. В. Моделювання міжнародних відносин : [підруч.] / Р. В. Вовк. К. : Знання, 2012. 246 с.
18. Максимів Ю. В., Якубів В.М., Пилипів Н.І., П'ятничук І.Д., Гориславець П. А. Переосмислення суті управлінського обліку в контексті досягнення Цілей сталого розвитку. *Фінанси України*. 2023. № 1. С. 117–128. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2023.01.117>

References

1. Horngren, C.T., Sundem, G.L., and W.O.Stratton. *Introduction to Management Accounting*. 13th ed., Pearson Education, 2002.
2. Anthony, R.N., and V.Govindarajan. *Management Control Systems*. 12th ed., McGraw-Hill, 2007.
3. Kaplan, R.S., and D.P.Norton. *The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action*. Harvard Business Press, 1996.
4. Schaltegger, S., and M. Wagner. *Managing the Business Case for Sustainability: The Integration of Social, Environmental and Economic Performance*. Routledge, 2006.
5. Bjørmenak, T. “The Adoption and Diffusion of Management Accounting Innovations: The Case of the Balanced Scorecard in Norway.” *Accounting, Organizations and Society*, vol. 22, no. 3, 1997, pp. 207–226.
6. Bennett, M., and P.James. *Sustainable Measures: Evaluation and Reporting of Environmental and Social Performance*. Greenleaf Publishing, 1999.
7. Butynets, F.F., Laichuk, S.M., Oliinyk, O.V., and M.M. Shyhun. *Organization of Accounting*. Zhytomyr: Ruta, n.d.
8. Ivakhnenkov, S.V. *Organization of Accounting Using Computer Technology (Case of Enterprises in Zhytomyr Region)*. PhD thesis, Zhytomyr Engineering and Technological Institute, 1998.
9. Kuzhelnyi, M.V., and S.O.Levytska. *Organization of Accounting*. Center of Educational Literature, 2010.
10. Pushkar, M.S., and M.R. Pushkar. “Management Accounting as a Component of the General Accounting Information System.” *Visnyk Ekonomiky*, no.1, 2024, pp. 94–110.
11. Sukov, H.S. “Organization of Management Accounting at Large Industrial Enterprises: Initial Positions.” *Finance, Accounting and Audit*, vol. 2, 2014, pp. 251–265.
12. Yershova, N.Yu. “Organizational Support for the Functioning of Management Accounting in Enterprises.” *Scientific Bulletin of Uzhhorod University: Economics Series*, vol. 1(49), 2017, pp. 338–346.
13. Hrytsyna, L.A. “Sustainable Development of Ukraine through the Lens of International Indexes.” *Bulletin of Khmelnytskyi National University*, vol. 3, no. 3, 2012, pp. 32–36.
14. Verhun, A.M., and I.O. Tarasenko. “The Concept of Sustainable Development in the Context of Globalization.” *Bulletin of KNUTD*, no. 2, 2014, pp. 207–218.
15. “Volume of Construction Works by Types of Construction Products (2010–2023).” State Statistics Service of Ukraine, www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/bud/ovb/ovb_u/ovbp_vyd_u.htm. Accessed 1 Apr. 2025.
16. Pylypiv, N.I., and V.M. Motyl. “Organization of Management Accounting in Forming the Information Base for the Development of Construction Enterprises.” *Actual Problems of Regional Economy Development*, vol. 13, no. 1, 2017, pp. 146–156.
17. Vovk, R.V. *Modeling of International Relations*. Znannia, 2012.
18. Maksymiv, Yu.V., Yakubiv, V.M., Pylypiv, N.I., Piatnychuk, I.D., and P.A.Horyslavets. “Rethinking the Essence of Management Accounting in the Context of Achieving the Sustainable Development Goals.” *Finances of Ukraine*, no. 1, 2023, pp. 117–128, <https://doi.org/10.33763/finukr2023.01.117>

Дата подання: 15.04.2025